

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82:42

om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. (prop. 1981/82:209)

Propositionen

I proposition 1981/82:209 har regeringen (jordbruksdepartementet) dels föreslagit riksdagen att

1. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,

2. anta förslaget till lag om upphävande av lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., dels föreslagit riksdagen att

3. godkänna de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på jordbruksprodukter utom sockerbeter och socker för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1984,

4. godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om användning-
en av avgiftsmedel, som inflyter under regleringsåret 1982/83 eller har
influtit under tidigare regleringsår,

5. godkänna de i propositionen förordade grunderna för reglering av
priser m. m. på sockerbeter och socker för tiden den 1 juli 1982—den 30
juni 1983,

6. godkänna vad som i propositionen förordats om prisstödet till jord-
bruket i norra Sverige,

7. medge att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jord-
bruksprodukter under budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på
högst 250 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

8. medge att statens jordbruksnämnd för inlösen av inhemskt oljeväxt-
frö för budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst
50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

9. medge att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens
jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regle-
ringen av sockernäringsen för budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig
kredit på högst 120 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

10. medge att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning
under budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst
40 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

dels ock berett riksdagen tillfälle att

11. ta del av den inom beredningens för livsmedels- och näringsfrågor
sekretariat upprättade promemorian om beredningens verksamhet.

Vidare har regeringen föreslagit riksdagen att

12. till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 3 308 000 000 kr.,

13. till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1982/83 utöver redan anvisat förslagsanslag anvisa ytterligare 20 000 000 kr.

I propositionen läggs fram förslag om prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1984. Vidare läggs fram förslag om prisregleringen på sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1983. Förslagen läggs fram på grundval av förslag som lämnats av statens jordbruksnämnd. Dessutom föreslås en uppräknig av prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

Lagförslagen är av följande lydelse

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område¹

dels att 7, 9 och 27 §§ samt bilagan till lagen skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 25 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Tillverkare eller, i fall som avses nedan under a), innehavare av slakteri eller köttbesiktningsbyrå erlägger avgift för

a) kött av häst, nötkreatur, tamsvin, får, höns, kalkon, anka och tamgås, när köttet blivit godkänt vid köttbesiktning enligt lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m. (slaktdjursavgift),

b) mjölk som användes av mjölkproducent vid tillverkning av smör eller ost för försäljning,

c) mjölk och grädde som användes i mejeri för tillverkning av annan vara än grädde, smör eller ost,

ost, torrmjök och kondenserad mjök, som tillverkats i mejeri, margarinost som ej tillverkats i mejeri,

d) smör och smörliknande vara med minst 70 viktprocent mjölkfett men utan annat fett, vilka användes för tillverkning av grädde, ersättningsmedel för grädde eller produkt för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde, om varan ej skall förbrukas i tillverkarens hushåll,

¹ Lagen omtryckt 1981: 637.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 865.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

e) vete och råg som användes för tillverkning av mjöl, gryn, flingor eller liknande produkt,

f) majs och maniokrot eller ämne som innehåller majs eller maniokrot samt annan väsentligen lika stärkelselik vara, som användes vid tillverkning av stärkelse eller stärkelseprodukt,

h) fett, fet olja och fettsyra som erhålles ur fisk eller havsdäggdjur eller ur fettråvara, hänförlig till tulltaxenummer 12.01, 12.02 och 21.03 (fettvaruavgift),

i) oljekraftfoder som för försäljning tillverkats i samband med att olja utvinnes ur frön och frukter,

j) produkt, härrörande från sojabönor och hänförlig till tulltaxenummer 19.02 eller 23.04.

k) produkt, hänförlig till tulltaxenummer 21.07 B, som tillverkas för försäljning.

k) produkt, hänförlig till tulltaxenummer 21.07 B.

l) naturliga kalciumfosfater, naturliga kalciumaluminiumfosfater, apatit och fosfatkrita hänförliga till tulltaxenummer 25.10, ammoniak hänförlig till tulltaxenummer 28.16, kalium- och kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenfosfat (dikalciumfosfat) hänförliga till tulltaxenummer 28.40 samt gödselmedel och andra produkter hänförliga till tulltaxenummer 31.01–31.05.

9 §

Om fettvaruavgift höjes för vara som utmärkts med F i bilagan till denna lag skall den som yrkesmässigt säljer eller förbrukar sådan vara erlagga tilläggsavgift för lager av varan, för vilket fettvaruavgift tidigare erlagts.

Om fettvaruavgift höjs för vara som utmärkts med F i bilagan till denna lag skall den som yrkesmässigt säljer eller förbrukar sådan vara erlagga tilläggsavgift för lager av varan, för vilket fettvaruavgift tidigare erlagts.

Om avgifter som tas ut med stöd av denna lag höjs för varor som avses i 7 § l), skall den som yrkesmässigt säljer sådana varor erlagga en tilläggsavgift, motsvarande det belopp med vilket avgifterna har höjts, för lager av varorna.

25 a §

Används varor som avses i 7 § l) i en annan näring än jordbruket och medges inte befrielse från eller återbetalning av avgift med stöd av 25 §, skall näringen enligt föreskrif-

Nyvarande lydelse

Avgiftsmedel som inte åtgår till uppbörd eller kontroll används till prisreglering på jordbrukets område, utjämning av industrins råvarukostnader och åtgärder i samband därmed enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Såvitt gäller avgiftsmedel som uppburits enligt 14 § första eller tredje stycket eller 18 § första stycket, meddelas föreskrifterna med stöd av riksdagens beslut.

Föreslagen lydelse

ter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer erhålla kompensation av avgiftsmedel för de ökade kostnader som avgifter enligt denna lag kan ha medfört.

27 §

Avgiftsmedel som inte tas i anspråk för ändamål som avses i 25 a eller 26 § används till prisreglering på jordbrukets område, utjämning av industrins råvarukostnader och åtgärder i samband därmed enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Såvitt gäller avgiftsmedel som uppburits enligt 14 § första eller tredje stycket eller 18 § första stycket, meddelas föreskrifterna med stöd av riksdagens beslut.

Förteckning

över varor som avses i 2 § lagen

Tulltaxenr	Varuslag
ur 19.08	Bakverk, ej hänförliga till nr 19.07, även innehållande kakao (oavsett mängden) (med undantag av biscuits och wafers)
ur 20.02	Potatis och produkter av till nr 07.05 hänförliga ärter och bönor, beredda eller konserverade på annat sätt än med ättika eller ättiksyra
ur 21.05	Homogeniserade sammansatta livsmedelsberedningar, innehållande kött (inbegripet andra djurdelar)
ur 23.07	Sötade fodermedel och andra beredningar av sådana slag som användes för utfodring av djur (med undantag av hundbröd samt sådana vitamin- och mineralfodermedel som ej innehåller torrmjök): innehållande torrmjök K andra slag
25.10	Naturliga kalciumfosfater, naturliga kalciumaluminiumfosfater, apatit och fosfatkrita
28.16	Ammoniak
ur 28.40	Kalium- och kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenfosfat (dikalciumfosfat)
31.01–31.05	Gödselmedel och andra produkter
ur 35.02	Äggalbumin

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, statens jordbruksnämnd får föreskriva att den som yrkesmässigt säljer varor som avses i 7 § l) skall erlägga en avgift för lager av sådana varor som finns vid utgången av juni månad 1982. Beträffande denna avgift gäller i övrigt de bestämmelser i lagen som tillämpas på avgifter enligt 7 §.

2 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.

Härigenom föreskrivs att lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.¹ skall upphöra att gälla den 1 juli 1982.

Den som vid utgången av juni 1982 är skattskyldig enligt lagen skall lämna deklaration för den beskattningsperiod som går till ända den 30 juni 1982.

Den upphävda lagen tillämpas fortfarande i fråga om förhållanden som hänför sig till tiden före den 1 juli 1982.

Motioner

Motioner med anledning av propositionen

I motion 1981/82:2558 av Sven Andersson (fp) yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående exportbidragen för animalieprodukter.

I motion 1981/82:2562 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det system med differentierat pristillägg som finns inom fläskproduktionen utvidgas i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande värdet av att ett produktionsdämpande prissystem införs även inom mjölk- och äggproduktionen,

3. att riksdagen beslutar att handelsgödselavgifter erlagda för förbrukning inom skogsbruket och trädgårdsnäringen skall återföras till de enskilda förbrukarna.

I motion 1981/82:2563 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen, under C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som ersättning till följd av livsmedelssubventioner beslutar anvisa ett anslag för budgetåret 1982/83 om 5 805 000 000 kr.,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om en plan för upptrappning av livsmedelssubventionerna och differentiering av dessa, i enlighet med vad som i motionen anförts, med inriktningen att mervärdeskatten på livsmedel i sin helhet skall återföras till konsumenterna fr. o. m. januari månad 1984.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 861.

Motioner från allmänna motionstiden 1982

I motion 1981/82:198 av Bo Lundgren m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att självförsörjningsgraden beträffande socker skall vara ca 95 % och att sockerarealen utökas i enlighet härmed.

I motion 1981/82:316 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till avveckling av de svenska "djurfabrikerna" och integrering av deras produktion med det svenska jordbruket,

2. att riksdagen beslutar att ytterligare restriktioner sätts in mot användande av antibiotika i djurfodret.

I motion 1981/82:317 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning och förslag om en samlad svensk livsmedelspolitik i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82:364 av Ivan Svanström (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att fråga om etableringskontroll för produktion av ägg, fläsk och mjölk också övervägs.

I motion 1981/82:365 av Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon (båda m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett samlat åtgärdsprogram för att öka den svenska exporten av livsmedel,

2. att riksdagen hos regeringen begär en undersökning av möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82:438 av Eva Winther m. fl. (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statens jordbruksnämnds informationsverksamhet.

I motion 1981/82:1105 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av miljöavgift på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

I motion 1981/82:1135 av Eric Holmqvist m. fl. (s) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 4), med hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82:1131, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om stöd till svensk livsmedelsindustri för export och vidareförädling.

I motion 1981/82:1421 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att under anslaget C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1982/83 beräkna ett förslagsanslag av 2 933 000 000 kr.

I motion 1981/82:1428 av Jan Fransson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen snarast tillsätter en utredning för översyn av jordbrukspolitikerna.

I motion 1981/82:1911 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående begränsningar av vissa jordbruksinvesteringar.

I motion 1981/82:1912 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning av nyetablerade jordbrukares finansieringssituation i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82:1915 av Svante Lundkvist m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en översyn av jordbrukspolitiken bör göras i enlighet med vad som redovisats i denna motion samt att regeringen tillsätter en särskild parlamentarisk kommitté för att fullgöra utredningsuppdraget.

I motion 1981/82:1918 av Arne Nygren m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam översyn av den geografiska spridningen av den svenska livsmedelsproduktionen och förslag till åtgärder för att motverka den i motionen redovisade starka centraliseringen.

I motion 1981/82:2073 av Gösta Bohman m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2), med hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82:2018 i avsnittet Jord, skog och fiske,

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande åtgärder i syfte att främja export av främst animala livsmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regleringsramen för s. k. utbyteshandel bör vidgas.

I motion 1981/82:2109 av Svante Lundkvist m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en 10-procentig avgift på handelsgödselmedel skall uttas i enlighet med vad som förordats i motionen.

Motionerna 1981/82:1105 och 1981/82:2109 har skatteutskottet med eget yttrande överlämnat till jordbruksutskottet för vidare behandling. Skatteutskottets yttrande (SkU 1981/82:9 y) är fogat som *bilaga* till detta betänkande.

Uppvaktning, m. m.

Med anledning av regeringens förslag om införande av en avgift på handelsgödsel har utskottet uppvaktats av företrädare för Skogsindustriernas samarbetsutskott, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Institutet för skogsförbättring. Uppvaktningen gällde frågan om hur återbäring till skogsbruket bör ske av de delar av avgiftsmedlen som kan beräknas avse förbrukning inom nämnda näring. En skrivelse i samma ärende, gemensamt undertecknad av domänverket och Skogsindustriernas samarbetsutskott, överlämnades samtidigt till utskottet.

Utskottet

Prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker

Våren 1981 beslöt riksdagen om prisregleringen på jordbruksprodukter för regleringsåret 1981/82 (prop. 1980/81:190, JoU 1980/81:36, rskr 1980/81:419). Riksdagens beslut byggde i allt väsentligt på de regler som gällt för den föregående treåriga prisregleringsperioden.

Beslutet grundade sig på en proposition om jordbruksprisregleringen som baserats på ett förslag av jordbruksnämnden som inte hade biträttts av vare sig Lantbrukarnas förhandlingsdelegation eller nämndens konsumentdelegation. Den redovisning som hade lämnats av de båda delegationernas ståndpunkter visade att man hade olika bedömningar av inkomstutvecklingen och hur 1977 års jordbrukspolitiska beslut borde tillämpas. Den oenighet som hade redovisats gav vid handen att överläggningarna om prisregleringen för tiden efter den 30 juni 1982 kunde bli komplicerade. Mot den bakgrunden fanns det enligt jordbruksministerns mening anledning att vidta särskilda förberedelser inför överläggningarna i syfte att underlätta dessa. Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallades därför en särskild kommitté för ändamålet. Kommittén skulle enligt sina direktiv analysera bl. a. situationen för olika grupper lantbrukare, däribland de som är nyetablerade eller nyligen har gjort stora investeringar, liksom de skiljaktigheter i bedömningarna som hade kommit fram vid överläggningarna våren 1981. Kommittén skulle söka bedöma inkomstutvecklingen för olika jämförbara grupper samt den ekonomiska och sociala standarden för dessa jämte de prestationer som standarden grundar sig på. Den skulle vidare gå igenom de prispolitiska medel som kan utnyttjas för att de jordbrukspolitiska målen skall uppnås. Bl. a. skulle därvid prövas de olika förslag som framfördes vid prisöverläggningarna våren 1981 rörande tekniken för jordbrukarnas inkomstföljsamhet och kostnadskompensation. Kommittén skulle också söka vägar för att uppnå en bättre produktionsbalans i enlighet med 1977 års jordbrukspolitiska beslut. Syftet med förberedelserna var inte att föreslå förändringar i de gällande jordbrukspolitiska riktlinjerna utan att få fram en plattform för jordbruksprisöverläggningarna och därmed göra det möjligt att basera riksdagsbeslutet för nästa prisregleringsperiod på en överenskommelse.

Kommittén avgav sitt betänkande i november 1981, varefter statens jordbruksnämnd fick i uppdrag att efter överläggningar med Lantbrukarnas förhandlingsdelegation och jordbruksnämndens konsumentdelegation avge förslag om den närmare utformningen av prisregleringen på jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1982. Förslagen skulle utformas med utgångspunkt i riksdagens beslut år 1977 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken. Kommitténs betänkande överlämnades till jordbruksnämnden för att beaktas vid överläggningarna.

I skrivelse den 24 mars 1982 har jordbruksnämnden efter avslutade

överläggningar lagt fram förslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1984. Förslaget har biträttats av de båda delegationerna.

Jordbruksnämnden anför i skrivelsen att om inte åtgärder vidtas förutses betydande produktionsöverskott under de närmaste åren, främst av kött och fläsk. Enligt nämnden kan överskott förutses också av mejeriprodukter. Överskotten måste i huvudsak avsättas till låga priser utomlands, vilket medför lägre avräkningspriser till jordbrukarna. För att uppnå inkomstmålet måste enligt nämnden balans skapas mellan produktion och efterfrågan. Mot bl. a. denna bakgrund föreslår nämnden vissa åtgärder som syftar till att stimulera konsumtionen och anpassa produktionen. I övrigt är förslaget uppbyggt enligt i stort sett nuvarande principer för prisregleringen.

Huvuddragen i jordbruksnämndens förslag är följande. Särskilda medel, 75 milj. kr. den 1 juli 1982 och ytterligare 37,5 milj. kr. den 1 juli 1983, avsätts för konsumtionsstimulerande åtgärder och till ett särskilt etableringsstöd till nystartade jordbrukare utan stort eget kapital. Stödet till smågrisproduktionen föreslås upphöra. Leveranstillägget på mjölk föreslås slopat för pensionärer. Därutöver kan ytterligare åtgärder övervägas. Bl. a. kan avgifterna på kraftfoder komma att höjas utöver vad som krävs för att skydda fodersädspriserna. Äldre mjölkproducenter kan komma att erbjudas att mot ersättning sluta sin produktion. Inom mjölkproduktionen kan ett tvåprissystem övervägas. Frågan om en tidsbegränsad investeringskontroll har diskuterats vid prisöverläggningarna. Man har dock inte kunnat enas om en sådan åtgärd, varför jordbruksnämnden inte lagt fram något förslag i ämnet.

En avgift på handelsgödsel föreslås däremot.

Förslaget är i övrigt uppbyggt enligt i stort sett nuvarande principer. Detta innebär bl. a. att överläggningar om ersättningen till jordbrukarna för eget arbete och eget kapital skall äga rum en gång om året. Härvid skall liksom hittills löneutvecklingen för de stora kollektiven på arbetsmarknaden beaktas. Hänsyn skall också kunna tas till de olika förhållanden som påverkar jordbrukarnas ekonomiska och sociala standard. Liksom tidigare skall rationaliseringsvinsten beaktas. Denna kan dock under de närmaste åren komma att bli lägre än vad som varit fallet under 1970-talet.

Enligt förslaget tillförs jordbruket den 1 juli 1982 utöver rationaliseringsvinsten ett belopp om 50 milj. kr. i inkomstfölsamhet. Den 1 januari 1983 förutsätts ersättning utgå motsvarande förtjänstutvecklingsgarantin för de stora lönekollektiven. Hänsyn föreslås dessutom tas till en eventuell tillämpning av prisgarantiregeln i löneavtalen. Överläggningar om inkomstfölsamhet för det andra året i regleringsperioden föreslås ske våren 1983. Jordbruket och viss livsmedelsindustri bör, liksom under innevarande prisregleringsperiod, få kompensation för sina kostnadshöjningar på i huvudsak samma sätt som hittills. Detta innebär bl. a. att jordbruket varje

halvår föreslås tillföras belopp med ledning av utvecklingen på produktionsmedelsindex (PM-index). Jordbruket tillfördes förra året ett belopp om 100 milj. kr. för vissa eftersläpningseffekter i kostnadskompensationen. Detta belopp föreslås kvarstå ytterligare minst ett år, varvid överläggningar upptas rörande läget inför 1983/84.

I propositionen framlagt förslag rörande *prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker* överensstämmer med vad jordbruksnämnden i sin skrivelse förordat.

Utskottet tar i det följande upp vissa delar av regeringens här redovisade förslag i anslutning till behandlingen av motioner i motsvarande eller närliggande ämnen. Till den del regeringsförslaget i nu förevarande avseende inte närmare kommenteras har detsamma inte föranlett någon erinran från utskottets sida.

Enligt jordbruksnämnden finns det nu mindre skäl än tidigare att särskilt stimulera mjölkproduktionen. Nämnden föreslår därför att leveranstillägget på mjölk, vilket ingår i den s. k. låginkomstsatsningen, tas bort för jordbrukare över 65 år fr. o. m. den 1 juli 1982. Vidare övervägs enligt nämnden ersättning till producenter mellan 60 och 65 år för att upphöra med mjölkproduktion före uppnådd pensionsålder. Denna åtgärd kan enligt nämnden kombineras med en slaktpremie på mjölkkor och finansieras av prisregleringsmedel eller av medel som frigörs genom att leveranstillägget på mjölk för pensionärer föreslås upphöra. Jordbruksnämnden föreslår dessutom att den får bemyndigande att vid behov under prisregleringsperioden tillämpa ett s. k. tvåprissystem för mjölk, vilket innebär att mjölkleveranser utöver en viss bestämd kvantitet betalas med ett lägre avräkningspris.

Beträffande animalieområdet i övrigt föreslår jordbruksnämnden att stödet till smågrisproduktionen inom ramen för låginkomstsatsningen tas bort fr. o. m. budgetåret 1982/83. Vidare övervägs enligt nämnden vissa slaktpremier i syfte att minska nötkötts- och fläskproduktionen. Dessa premier kan enligt nämnden finansieras av prisregleringsmedel eller av de medel som frigörs genom att smågrisstödet slopas.

Utskottet kan i likhet med jordbruksministern godta de åtgärder för *produktionsanpassning* som jordbruksnämnden sålunda redovisat för att åstadkomma balans mellan produktion och konsumtion av animalieprodukter. Som anförs i propositionen är det nödvändigt att produktionen av sådana produkter bättre anpassas till efterfrågan inom landet i enlighet med riktlinjerna i 1977 års beslut. Det är därför i nuvarande läge angeläget att nyetableringar och utbyggnad av stora besättningar inte kommer till stånd. Utan etableringskontroll i någon form kan samhället påverka endast sådana objekt som är beroende av statligt stöd. Mot denna bakgrund är det som jordbruksministern framhåller nödvändigt att lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden utnyttjar de möjligheter som finns för att förhindra en utbyggnad av animalieproduktionen.

Enligt moderata samlingspartiets kommittémotion 2562 bör de föreslag-
na åtgärderna för produktionsanpassning kompletteras med en utveckling
av gällande system för styrning av animalieproduktionens utbyggnad. I
pristilläggsystemet för fläskproduktionen bör sålunda enligt motionärer-
nas mening med fördel ett ytterligare trappsteg kunna införas vid en
årsproduktion om 1 400 svin som komplement till den redan befintliga
prisavtrappningen vid 2 500 svin (yrkande 1). Vidare bör ett produktions-
dämpande prissystem av motsvarande karaktär införas inom mjölk- och
äggproduktionen (yrkande 2).

I motion 364 (c) framhålls att familj jordbruket enligt fattat jordbruks-
politiskt beslut skall tillförsäkras en ledande ställning inom svenskt jord-
bruk. Även kombinationsdrift med jord och skog accepteras. För att ge
utrymme för bl. a. dessa strävanden krävs att en tillräcklig del av anima-
lieproduktionen förbehålls familj jordbruket och olika former av kombi-
nationsdrift. Tendenser till fabriksmässig produktion måste bekämpas.
Detta kan enligt motionen inte ske utan införande av etableringskontroll,
där riktlinjen måste vara ett bestämt samband mellan produktionens om-
fattning och den egna produktiva arealen. Enligt motionärens mening är
det därför nödvändigt att införa etableringskontroll för såväl ägg- och
fläskproduktionen som mjölkproduktionen. Liknande tankegångar förs
fram i centerpartiets kommittémotion 1911 vari också framhålls vikten av
att tillgängligt produktionsutrymme i fråga om animalier i huvudsak till-
försäkras familj jordbruket. I motionen erinras om att centerpartiet under
flera år fört fram krav på etableringskontroll för animalieproduktionen.
Motionärerna anför i samband härmed att de resultat som skulle nås
genom en etableringskontroll också kan nås genom att införa en viss
begränsning av investeringarna. I den överskottssituation vi nu befinner
oss i föreslår motionärerna att vissa begränsningar införs. Vid handhavan-
det av denna investeringskontroll skall jordbrukspolitikens grundläggande
målsättningar vara vägledande. Regionalpolitiska hänsyn måste också tas
i detta sammanhang, framhålls det i motionen.

Som framgår av propositionen har frågan om en tidsbegränsad investe-
ringskontroll aktualiserats vid årets prisöverläggningar. Jordbruksnäm-
nden lägger dock inte fram något förslag till investeringskontroll eftersom
olika uppfattningar råder såväl mellan delegationerna som inom nämnden
om det lämpliga i att genomföra en sådan åtgärd. Samtidigt anför näm-
nden att lantbruksstyrelsen i cirkulärskrivelse till lantbruksnämnderna fö-
reskrivit att dessa, med hänsyn till marknadsläget för fläsk, t. v. i princip
inte skall bevilja statligt stöd till investeringar i denna produktionsgren.
Jordbruksnämnden uppger att lantbruksstyrelsen efter samråd med näm-
nden avser att ta ställning till en eventuell begränsning av statligt stöd till
investeringar för övriga produktionsgrenar inom animalieområdet.

Utskottet vill erinra om att riksdagen år 1977 i samband med beslutet om
nya riktlinjer för jordbrukspolitiken också godkände vissa riktlinjer i fråga

om styrning av animalieproduktionens utbyggnad. Sistnämnda riktlinjer innebar bl. a. att statligt investeringsstöd inte borde utgå till investeringar för mer omfattande produktion av svin, ägg och broiler. Vidare borde utbyggnaden av större företag inom fläsk- och äggproduktionen, när prisstryckande överskott föreligger, styras genom ett system med differentierade slaktdjursavgifter resp. avgifter på äggproduktionen. I fråga om slaktsvinsproduktionen godkände riksdagen år 1980 att ett system med differentierade pristillägg i stället för avgifter skulle tillämpas inom nämnda gren av animalieproduktionen.

Motionsyrkanden som syftat till ett införande av etableringskontroll inom animalieproduktionen har under senare år vid några tillfällen prövats av riksdagen bl. a. i samband med 1977 års jordbrukspolitiska beslut. Yrkandena har dock hittills inte ansetts böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. I det föregående redovisade styrmedel har sålunda ansetts ägnade att ge berörda myndigheter tillräckliga möjligheter att hålla animalieproduktionens utbyggnad under viss kontroll. Samtidigt har förutsetts att regeringen och övriga berörda samhällsorgan med uppmärksamhet följer frågan och, om så visar sig erforderligt, lägger fram förslag till de ytterligare åtgärder som kan finnas motiverade för att styrningen av produktionsutvecklingen skall få åsyftad effekt.

Enligt utskottets mening har riksdagens beslut om differentierade pristillägg för svin och avgifter för ägg för att på det sättet hålla produktionen inom de ramar som den svenska marknaden ger förutsättningar för varit steg i rätt riktning som säkert haft en gynnsam effekt för jordbruket. Likaså är de åtgärder för produktionsanpassning som redovisas i propositionen enligt utskottets mening ägnade att skapa bättre balans på animalieområdet och därför välmotiverade. Det kan dock ifrågasättas om de inte borde ha kompletterats med någon form av åtgärder som mera direkt vore ägnade att förstärka sambandet mellan animalieproduktionens storlek och omfattningen av brukad areal. Motionerna 364 och 1911 ger härvidlag exempel på åtgärder som skulle kunna övervägas. Detsamma gäller i berörda delar motion 2562. Det bör i sammanhanget noteras att den kommitté som inför årets prisöverläggningar haft att se över vissa frågor rörande jordbruksprisregleringen ansett en tidsbegränsad etableringskontroll tänkbar för den tid som en produktionsanpassning kräver vid en besvärande överskottssituation. Utskottet vill för sin del förorda att man från regeringens sida gör hithörande frågor till föremål för ytterligare överväganden.

Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 364 yrkande 2, 1911 och 2562 yrkandena 1 och 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bland de åtgärder som föreslås i propositionen ingår som tidigare nämnts också införandet av en *avgift på handelsgödsel*, som skall tas ut såväl vid inhemsk tillverkning som vid import. Enligt förslaget är avsikten

att en avgift som motsvarar ca 7 % av försäljningspriserna på i princip alla handelsgödselmedel skall tas ut fr. o. m. den 1 juli 1982. Avgiftens storlek avses bli omprövad våren 1983. Enligt propositionen bör återbäring ske till näringar som ligger utanför jordbruksprisregleringen, t. ex. skogs- och trädgårdsnäringarna. Avgifter av den nämnda storleken beräknas ge en intäkt för den andel som används inom jordbruket av ca 110 milj. kr. per år. Dessa medel bör få användas inom jordbruksprisregleringen och kommer därmed jordbruket som kollektiv till godo. Kostnadsökningen på grund av avgiften skall därför enligt nämnden inte få belasta konsumentpriserna på livsmedel.

Utskottet biträder förslaget om införande av en avgift på handelsgödsel och att influtna avgiftsmedel skall användas inom jordbruksprisregleringen. I likhet med jordbruksministern vill utskottet erinra om att det i proposition 1977/78:19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. framhölls att möjligheten borde stå öppen att ta ut en gödselmedelsavgift.

Även om det nu förordade avgiftssystemet för handelsgödsel främst syftar till att åstadkomma en bättre balans mellan utbud och efterfrågan inom jordbruksproduktionen har det givetvis ett intresse också från miljösynpunkt. Som skatteutskottet anför i sitt yttrande 1981/82:9 y beträffande de vid årets början väckta motionerna 1105 (s) och 2109 (s) om införande av avgift på främst handelsgödselmedel blir ifrågavarande motionsyrkanden till väsentlig del tillgodosedda vid bifall till propositionen i nu förevarande del.

Till den del ifrågavarande motionsyrkanden inte tillgodosetts genom förslaget i propositionen, bl. a. i vad gäller den i motion 1105 aktualiserade frågan om införande av en miljöavgift på kemiska bekämpningsmedel, vill utskottet hänvisa till pågående överväganden inom den år 1979 tillsatta utredningen om användning av kemiska medel i jord- och skogsbruket (Jo 1979:09). En huvuduppgift för nämnda kommitté är att studera konsekvenserna i olika avseenden av en minskad användning av kemiska preparat i jord- och skogsbruket m. m. Därvid bör såväl effekterna från hälso- och miljösynpunkt som konsekvenserna för bl. a. ekonomi och sysselsättning belysas. Kommitténs uppdrag omfattar användningen av såväl bekämpningsmedel som handelsgödselmedel. Kommittén skall bl. a. utvärdera det underlagsmaterial som kommittén tar fram och utifrån en avvägning mellan bl. a. näringspolitiska intressen och miljöintressen föreslå lämpliga åtgärder. Vissa tidigare till utskottet hänvisade motioner, syftande till en av miljöskäl betingad minskning av användningen av handelsgödsel i jord- och skogsbruket, har på utskottets förslag överlämnats till kommittén. Denna, som i december 1980 avlämnade ett delbetänkande om bekämpning av lövsly inom skogsbruket, kan väntas avlämna sina förslag beträffande användningen av kemiska medel inom jordbruket relativt snart, förmodligen inom det närmaste året.

I enlighet med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lämnar mo-

tionerna 1105 och 2109 utan ytterligare åtgärd.

Det framhålls i propositionen att det vid uppbörden av avgiften är svårt att skilja på olika användningsområden. De delar av avgiftsmedlen som kan beräknas avse förbrukning inom skogsbruket och trädgårdsnäringen bör som föreslagits återföras till dessa näringar. Enligt propositionen avser jordbruksnämnden att i samråd med lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen återkomma till regeringen med förslag om hur återföringen bör ske. Enligt jordbruksministrarnas mening bör av bl. a. administrativa skäl en kollektiv återbäring av avgiftsmedlen ske till dessa näringar.

Enligt motion 2562 (m) bör en restitution direkt till brukarna vara fullt möjlig då det är förhållandevis få skogsbrukare som utför skogsgödsling. Av samma skäl, nämligen att antalet sådana brukare är förhållandevis litet, kan enligt motionärernas mening också den principiella synpunkten anföras att den kollektiva fond som uppstår utgör en icke acceptabel omfördelning av medel skogsbrukare emellan. Enligt motionen (yrkande 3) bör riksdagen besluta att handelsgödselavgifter erlagda för förbrukning inom skogsbruket och trädgårdsnäringen skall återföras direkt till de enskilda förbrukarna.

Företrädare för skogsnäringen har inför utskottet anfört liknande invändningar mot regeringens förslag i fråga om kollektiv återbäring av avgiftsmedel till skogsbruket. I en skrivelse till utskottet från domänverket och Skogsindustriernas samarbetsutskott anföras sålunda att det skulle vara mera rättvist och rationellt att skogsbruket helt undantas från avgiftsbestämmelser. Skulle en generell avgiftsbefrielse av formella skäl ej vara möjlig, är det enligt skrivelsen angeläget att restitutionen sker efter ett enkelt system. Ett bestämt yrkande blir därvid att storförbrukarna individuellt får full kompensation för de ökade kostnader som avgiften medför.

Utskottet vill framhålla att det givetvis är önskvärt att systemet med återbäring av avgiftsmedel till de näringar som ligger utanför jordbruksprisregleringen utformas på ett sätt som gör systemet enkelt att administrera, samtidigt som avgiftsåterbäringen så rättvist som möjligt får återspegla avgiftsbeläggningen inom skilda brukarkategorier. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att i allt väsentligt tillgodose angivna syften med det system med kollektiv återbäring som förordats i propositionen och som också förespråkats av den särskilda kommitté som inför överläggningarna övervägt hithörande frågor (se Ds Jo 1981:10). Det bör emellertid som framgår av det föregående ankomma på regeringen att efter förslag av jordbruksnämnden i samråd med lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen närmare bestämma hur återföringen bör ske.

Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 2562 yrkande 3 finner utskottet inte erforderlig.

De nyetablerade jordbrukarnas finansieringssituation tas upp i motion 1912 (c). De kraftiga räntehöjningarna och de skärpta amorteringsvillko-

ren under de senaste åren med åtföljande ökning av kapitalkostnaderna gör det enligt motionärerna nödvändigt att åtgärder vidtas som kan undanröja något av de stora svårigheter som jordbruket brottas med, särskilt vid nyetablering, generationsskifte, nyinvestering — och då i synnerhet när självfinansieringsgraden är låg. Motionärerna, som särskilt hänvisar till låneverksamheten genom Sveriges allmänna hypoteksbank och landshypoteksföreningarna, föreslår att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning av möjligheterna att tillskapa en särskild finansieringsform för viss del av bottenlånen i jordbruket.

Utskottet vill erinra om att flera åtgärder under senare år vidtagits för att underlätta förhållandena för högt skuldsatta jordbrukare. Bl. a. inrättades i samband med 1977 års riksdagsbeslut om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken en särskild form av lån med uppskjuten ränta. Ifrågavarande lån var avsedda att minska behovet av eget kapital för att personer med i övrigt goda förutsättningar för att bli jordbrukare skulle kunna etablera sig. Lån med uppskjuten ränta kan utgå i samband med såväl nyetablering som arealökning om de allmänna villkoren avseende företaget och företagaren är uppfyllda men sökanden inte beräknas kunna genomföra den planerade åtgärden med andra finansieringsformer på grund av att det egna kapitalet inte är tillräckligt. Lån bör inte komma i fråga i fall där ett uppenbart överpris föreligger. Är sökanden arrendator kan lån med uppskjuten ränta utgå om särskilda skäl föreligger, såsom uppsättning av större djurbesättning, långvarigt arrende etc. Maximibeloppet för lån har fr. o. m. innevarande budgetår höjts från 150 000 kr. till 200 000 kr. Drivs företaget gemensamt av två eller flera personer skall högsta lånebeloppet avse företaget. Räntan får under räntebetalningsfri tid läggas till kapitalskulden under högst fem år. Lånet skall amorteras under högst 15 år med början senast fem år efter det låntagaren påbörjat den årliga räntebetalningen. För nästa budgetår har riksdagen anvisat 5 milj. kr. för ändamålet (JoU 1981/82:21, p. 7).

I förevarande sammanhang kan vidare erinras om att jordbrukare som etablerat sig eller gjort större investeringar under åren 1975—1980 kan erhålla räntestöd av medel som avsatts i samband med 1980 och 1981 års regeringsbeslut om reglering av priserna på jordbruksprodukter. Enligt sagda beslut har sålunda jordbruksnämnden under budgetåret 1980/81 från prisregleringsanslagets anslagspost till Låginkomstsatsning m. m. inom jordbruket ställt 40 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande för tillfälligt räntestöd till jordbruksföretag samt för administration härav. Under innevarande budgetår skall jordbruksnämnden för motsvarande ändamål ställa 40 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande. Härutöver disponerar nämnden för tillfälligt räntestöd under budgetåret 1981/82 återstående medel för budgetåret 1980/81 (ca 20 milj. kr.) samt 15 milj. kr. från anslagsposten Ersättning till följd av livsmedelssubventioner. Det tillfälliga räntestödet till jordbruksföretag utgår enligt regeringens beslut

t. o. m. år 1982. Bestämmelserna härom finns i förordningen (1980:604) om tillfälligt räntestöd till jordbruksföretag (ändrad 1981:680).

Regeringens nu framlagda förslag innebär att det tillfälliga räntestödet förlängs t. o. m. år 1985 under vilken tid det samtidigt successivt avvecklas. Återbetalda medel skall enligt förslaget återgå till jordbruksprisregleringen. Medelsbehovet vid nuvarande räntenivå beräknas till 55 milj. kr. för år 1982, 50 milj. kr. för år 1983, 45 milj. kr. för år 1984 och 20 milj. kr. för år 1985.

För att underlätta etablering för lantbrukare utan ett stort eget kapital, föreslås i propositionen att ett etableringsstöd införs. Etableringsstödet är tänkt att reducera räntekostnaderna i företaget till en nivå som ett lantbruk kan bära vid en rimlig egen kapitalinsats. Stödet föreslås utgå med ett belopp motsvarande den del av räntekostnaden som överstiger en viss räntenivå. Stödet avses utgå i full omfattning under de första fem åren för att sedan trappas av under de tre följande åren. Stödet avses lämnas i form av lån. Efter stödperiodens slut föreslås den del av lånet avskrivas som avser stöd till inventarier. Rântelån till fastighetsköp bör enligt förslaget vara återbetalningspliktiga och vid periodens slut eller senare placeras som hypotekslån med statlig garanti. Detta innebär att medel då ytterst återförs till jordbruksprisregleringen. Etableringsstödet bör enligt förslaget omfatta etablering som gjorts även under år 1981 och 1982. Medelsbehovet för etableringsstödet beräknas till 30 milj. kr. under regleringsåret 1982/83 och till 45 milj. kr. under regleringsåret 1983/84.

Utskottet biträder regeringens förslag rörande *ränte- och etableringsstöd* men vill i likhet med jordbruksministern framhålla att reglerna för etableringsstödet inte bör utformas så att det motverkar de åtgärder som vidtas för att förbättra produktionsbalansen inom animalieproduktionen. Det ankommer på regeringen att, efter förslag av lantbruksstyrelsen i samråd med jordbruksnämnden, besluta om utformningen av ränte- och etableringsstöden.

De i motion 1912 framförda kraven på ytterligare åtgärder i syfte att underlätta särskilt de nyetablerade jordbrukarnas situation tar som nämnts särskilt sikte på den långsiktiga låneverksamheten. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att den år 1979 tillkallade utredningen om jordbrukets kapitalförsörjning i sitt i december 1981 avlämnade betänkande Jordbrukets kapitalförsörjning (Ds E 1981:14) berörde hithörande frågor. Angående hypoteksorganisationens utlåningsresurser föreslår utredningen att ett prioriteringssystem införs så att väntetider över ett år normalt inte uppstår. För att åstadkomma balans i hypoteksföreningarnas kreditgivning föreslås att nuvarande kö avvecklas. Detta föreslås ske genom särskilda obligationsemissioner på grundval av överenskommelser mellan riksbanken, hypoteksorganisationerna och berörda banker. Förslaget har remissbehandlats.

Även om vidtagna och föreslagna åtgärder i syfte att underlätta framför

allt de nyetablerade jordbrukarnas situation ger vid handen att syftet med motion 1912 delvis har tillgodosetts anser utskottet att det finns skäl för regeringen att överväga om inte en finansieringsform av den typ som föreslås i motionen kan bli ett lämpligt komplement till hittills företagna åtgärder. Det bör framhållas att utredningen om jordbrukets kapitalförsörjning haft sin tyngdpunkt i de rent kreditpolitiska övervägandena och inte haft anledning att pröva den i motionen aktualiserade frågan som i första hand är av jordbrukspolitisk karaktär.

Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Införselavgiftsmedel m. m.

I propositionen redovisas användningen av införselavgiftsmedel m. m. under regleringsåret 1980/81 liksom också beräkningen av införselavgiftsmedel som inflyter under regleringsåren 1981/82 och 1982/83.

Utskottet har inte något att erinra mot vad jordbruksministern anfört rörande införselavgiftsmedelns disposition under regleringsåren 1980/81 och 1981/82. Utskottet biträder vidare vad i propositionen anförts rörande användningen av de införselavgiftsmedel som beräknas inflyta under regleringsåret 1982/83.

Som anförs i propositionen bemyndigade regeringen genom beslut den 17 december 1981 jordbruksnämnden att av införselavgiftsmedel för innevarande regleringsår använda 3 milj. kr. för verksamhet vid Sveriges exportråd rörande främjande av export av högförädlade livsmedel. I enlighet med detta bemyndigande har 1,5 milj. kr. anslagits av medel inom fördelningsplanen och 1,5 milj. kr. av medel utanför fördelningsplanen för ifrågavarande verksamhet.

Frågan om stöd till den svenska exporten av högförädlade livsmedel, framför allt på animalieområdet, berörs i några vid årets början väckta motioner. I motion 365 (m) begärs sålunda ett samlat åtgärdsprogram för att öka den svenska exporten av livsmedel. Möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket bör enligt motionärernas mening också undersökas. Med särskild hänvisning till förhållandena i Skåne med dess tillgång till en omfattande livsmedelsindustri och en betydande kunskaps- och forskningskapacitet, bl. a. vid Lunds universitet, betonas i motion 1131 (s) behovet av stöd till svensk livsmedelsindustri för export och vidareförädling. Åtgärder i syfte att främja exporten av främst animaliska livsmedel begärs vidare i moderata samlingspartiets partimotion 2073.

Riksdagen behandlade förra året några motionsyrkanden av motsvarande innebörd (JoU 1980/81:36). Utskottet erinrade i samband härmed om att gällande jordbrukspolitiska riktlinjer innebär att den brukningsvärda åkerjorden bör utnyttjas för jordbruksproduktion, vilket betyder ett

bibehållande av ungefär nuvarande åkerareal. Den fredstida mjölkproduktionen bör upprätthållas vid en nivå som ungefärligen motsvarar konsumtionsbehovet av mjölk och mjölkprodukter. För övriga animalieprodukter bör eftersträvas att balans i stort sett uppnås mellan produktion och avsättningsutrymme inom landet. Det överskott som uppkommer till följd av målsättningen i fråga om åkerarealen bör i första hand utgöras av spannmål. Utskottet ansåg att det kunde ifrågasättas om inte ett förverkligande av motionärernas förslag skulle kräva en förändring av produktionsmålet. Utskottet anförde att utskottet naturligtvis var positivt inställt till att den svenska exporten av livsmedel kunde öka, särskilt i vad avsåg sådana produkter som kan betraktas som svenska specialiteter. Det hänvisades i sammanhanget till att det på initiativ av jordbruksdepartementet bildats en särskild arbetsgrupp för att diskutera förutsättningarna för svensk export av livsmedelsindustriprodukter. Med hänvisning till att förslag snart kunde väntas från arbetsgruppen om vissa åtgärder i nu angivet syfte lämnades då ifrågavarande motion utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Den nyssnämnda arbetsgruppen överlämnade i juni 1981 sin rapport Ökad export av högförädlade livsmedel. Arbetsgruppen föreslog två typer av åtgärder, dels en offensivare handelspolitik, dels ett främjande av livsmedelsindustriens internationella marknadsföring. Arbetsgruppens rapport har remissbehandlats. I rapporten beräknades en kostnad av 8 milj. kr. för åtgärder i syfte att stödja företagen i deras internationella marknadsföring. Det angavs att exportrådet var berett att bidra med 25 %, dvs. med 2 milj. kr. för verksamhetsåret 1982/83, under förutsättning av normal tillgång på reguljära statliga exportfrämjande medel. Arbetsgruppens rapport ledde efter remissbehandling bl. a. till det tidigare nämnda regeringsbeslutet om avsättning av 3 milj. kr. av införselavgiftsmedel för den avsedda verksamheten vid Sveriges exportråd. Exportrådet har beslutat att bidra med 1 milj. kr. varför rådet disponerar 4 milj. kr. för verksamheten.

Jordbruksministern har vid skilda tillfällen framhållit att en ökad export av högförädlade livsmedel inte lämnar fältet fritt för produktionsökningar, t. ex. av kött och fläsk. Hans initiativ för att stimulera en sådan export har inte haft till syfte att finna en lösning på Sveriges överskottsproblem. Via högförädlade produkter kan inte så stora råvaruvolymer avsättas att behovet av produktionsanpassning minskar. Fortfarande gäller 1977 års beslut om att produktionen av djurprodukter i huvudsak skall anpassas till behovet på den svenska marknaden och överskotten tas ut som spannmål. Enligt jordbruksministern är det angeläget att slå fast detta eftersom diskussionen om exportsatsningar på sina håll skapat orealistiska förväntningar.

Utskottet som delar jordbruksministerns sålunda deklarerade uppfattning finner för sin del att syftet med nu behandlade motioner till väsentlig

del får anses ha tillgodosetts genom den vidtagna förstärkningen av exportrådets resurser. Frågan om eventuella ytterligare behov av regleringsmedel för exportrådets framtida verksamhet på förevarande område torde få prövas vid kommande prisöverläggningar.

Vad gäller åtgärder i övrigt i syfte att främja en ökad förädlingsgrad på livsmedelområdet, bl. a. i fråga om forskningsinsatser, vill utskottet erinra om att forskningen inom livsmedelsområdet tillhör det som särskilt prioriterats i de allmänna riktlinjer för forskningsverksamheten m. m. inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde som angetts i proposition 1981/82:106 om forskning m. m. Utskottet har i betänkande 1981/82:40 ställt sig bakom regeringens förslag härvidlag. Utskottet har därvid också anslutit sig till synpunkten att forskningsplaneringen i ökad utsträckning bör avse hela kedjan från råvaran via förädlingsindustrin till marknaden osv.

Med hänsyn till vad här anförts finner utskottet motionerna 365, 1135 yrkande 4 och 2073 yrkande 1 inte påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

I partimotion 2073 yrkande 2 från moderata samlingspartiet föreslås med hänvisning till vad som anförts i motion 2018 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regleringsramen för s. k. utbyteshandel bör vidgas. Yrkandet torde närmast avse utbyteshandeln med kött och fläsk.

För utbyteshandel med kött och fläsk har under regleringsåren 1978/79 – 1981/82 avsatts införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen. Förutom medel avseende viss utbyteshandel från de östeuropeiska staterna, överförs enligt vissa regler 50 milj. kr. av införselavgiftsmedel till regleringsföreningen Svensk kötthandel. De regler som gäller för att beloppet 50 milj. kr. skall få föras över till regleringsföreningen har godkänts av riksdagen. Dessa regler innebär bl. a. att högst 50 milj. kr. får utbetalas endast i det fall att motsvarande export ägt rum och införselavgiftsmedel finns tillgängliga sedan övriga ändamål tillgodosetts. Hittills har tillgängliga införselavgiftsmedel inte räckt till för att av medel utanför fördelningsplanen täcka beloppet 50 milj. kr. per regleringsår.

Vid årets prisöverläggningar har man enats om att de regler som har gällt under innevarande prisregleringsperiod skall gälla också för tiden efter den 30 juni 1982. I propositionen gjorda beräkningar rörande medelsbehovet för ändamål utanför fördelningsplanen har utformats i enlighet härmed.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att en vidgning av regleringsramen för ifrågakvarande utbyteshandel kan medföra svårigheter att med införselavgiftsmedel finansiera andra ändamål inom jordbruksprisregleringen. Mot bl. a. angiven bakgrund anser sig utskottet inte böra påyrka någon riksdagens ytterligare åtgärd med anledning av motion 2073 i förevarande del.

Enligt motion 2558 (fp) bör det uppdras åt statens jordbruksnämnd att i samråd med företrädare för producenter, livsmedelsindustri och konsumenter göra en översyn av hittillsvarande praxis när det gäller differentieringen av exportbidragen för animalieprodukter. Syftet med översynen bör vara att undersöka om en mer ekonomisk framgångsrik exportverksamhet kan möjliggöras genom ändrad praxis när det gäller exportbidragen.

Motionen synes avse den verksamhet som bedrivs av regleringsföreningen Svensk kötthandel. Föreningen har till uppgift att utjämna över- och underskott på den inhemska marknaden av kött och fläsk. Den viktigaste uppgiften i samband härmed är att finansiera exporten av uppkommande överskott. Som instrument härför används exportbidrag.

Det ingår i Svensk kötthandels liksom i övriga regleringsföreningars uppgifter ett prispolitiskt ansvar av innebörd att föreningarna med utgångspunkt i bedömningen av prisutvecklingen på utlandsmarknaden och avsättningsmöjligheterna på hemmamarknaden inom ramen för tillgängliga avgiftsmedel skall söka tillse att överskottskvantiteter vinner avsättning till lägsta möjliga kostnad. Regleringsföreningarna står under jordbruksnämndens överinseende och har att i sin verksamhet följa av nämndens givna direktiv, vilka i sin tur baseras på beslut av riksdag och regering.

Enligt utskottets mening torde frågor av det slag som berörs i motion 2558 få anses ingå bland dem som normalt bevakas inom ramen för den löpande verksamheten vid statens jordbruksnämnd. Utskottet utgår därför från att nämnden, om så befinner sig erforderligt, utan något särskilt uttalande från riksdagens sida vidtar eller framlägger förslag till åtgärder som kan effektivisera exportbidragsverksamheten. Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Prisregleringen på sockerbetor och socker

I propositionen föreslås en ettårig prisregleringsperiod för sockerbetor och socker omfattande tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1983. Förslaget har utformats med beaktande av riksdagens förra året fattade beslut i fråga om sockerbetsarealen för 1982 års odling (JoU 1980/81:36, rskr 1980/81:419). Riksdagens beslut innebär att sockerbetsarealen utökas med ytterligare 1 000 ha under 1982 års odling till 53 000 ha. Den utökade sockerbetsarealen utgör statens bidrag för att möjliggöra fortsatt drift vid sockerbruket i Karpalund. Enligt regeringsförslaget tillförs betodlarna ca 54,4 milj. kr. som kostnadskompensation och ca 2,7 milj. kr. som ersättning för inkomstföljsamhet. Förslaget innebär vidare bl. a. att sockerbolaget för regleringsåret 1982/83 tillerkänns ca 33,3 milj. kr. som ersättning för ökade kostnader i sockerproduktionen.

Utskottet biträder i propositionen framlagt förslag till reglering av sockertillverkningen för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1983 samt förslaget

om ersättning till sockerbolaget under regleringsåret 1982/83. Förslaget överensstämmer med vad jordbruksnämnden förordat efter överläggningar och i samförstånd med Sveriges betodlares centralförening och Svenska Sockerfabriks AB samt nämndens konsumentdelegation.

Vad i propositionen förordats om avveckling av nuvarande underskott i sockerregleringen föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I den under allmänna motionstiden i år väckta motionen 198 hemställs om ökning av självförsörjningsgraden beträffande socker till ca 95 % och en utökning av sockerbetsarealen i enlighet härmed. Syftet med motionen är att trygga en fortsatt drift vid Karpalunds sockerbruk.

Som framgår av det föregående har det av utskottet nyss förordade förslaget till sockerreglering för instundande regleringsperiod utformats med beaktande av bl. a. det i motionen berörda önskemålet. Syftet med motionen får därmed anses tillgodosett. Motionen bör i enlighet härmed inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige

Syftet med prisstödet i norra Sverige är att höja lönsamheten hos jordbruket i detta område till en nivå som är jämförbar med den som uppnås vid det mellansvenska jordbruket. Stödet utgår i form av pristillägg på mjölk, kött och fläsk samt till smågrisproduktion och getskötsel. Dessutom utgår ett särskilt prisstöd till rennäringen i form av pristillägg på renkött. Prisstödet till jordbruket utgår inom olika stödområden med varierande belopp. Bestämmelserna återfinns i förordningen (1978:472) om prisstöd till vissa jordbruk (omtryckt 1980:490, ändrad 1981:640) och i kungörelsen (1973:508) om prisstöd till rennäringen (ändrad senast 1981:641).

Som redovisas i propositionen har LRF i skrivelse till regeringen begärt en uppräknings av prisstödet från den 1 juli 1982. Jordbruksnämnden har efter samråd med lantbruksstyrelsen i sitt remissyttrande också lämnat en redovisning av sitt uppdrag och föreslagit att stödet räknas upp från den 1 juli 1982. Nämnden redovisar att PM-index under perioden oktober 1980—oktober 1981 har stigit med 12,5 %. En uppräknings av stödnivån med PM-index ger enligt nämnden en ökad kostnad med ca 29 milj. kr. Jordbruksnämnden föreslår en uppräknings av stödet i enlighet härmed.

För egen del anser jordbruksministern att en uppräknings av prisstödet till jordbruket i norra Sverige bör ske också i år. I avvaktan på resultatet av den översyn som f. n. sker av stödet bör dock uppräkningsen göras något mindre än som föreslagits. Jordbruksministern förordar att stödbeloppen höjs för de olika produkterna inom resp. stödområde med ca 9 %. Motsvarande höjning bör ske av prisstödet till rennäringen. Kostnaderna för en sådan höjning beräknas till 20 milj. kr.

Propositionen föranleder i förevarande avsnitt inte någon erinran från utskottets sida.

Anslagsfrågor m. m.

Anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område beräknas för nästa budgetår till 3 308 milj. kr. Av beloppet avser ca 2 805 milj. kr. kostnader för de direkta livsmedelssubventionerna. För innevarande budgetår har motsvarande kostnader beräknats till 3 195 milj. kr. Minskningen beror främst på att helårseffekten av de minskningar av livsmedelssubventionerna som har skett per den 1 oktober 1981 och den 1 januari 1982 uppnås budgetåret 1982/83.

I moderata samlingspartiets kommittémotion 1421 förordas en ytterligare minskning av livsmedelssubventionerna med 375 milj. kr. En sådan minskning är enligt motionärernas mening ofrånkomlig som ett led i nödvändiga besparingar för kommande budgetår. Samtidigt anser motionärerna att, intill dess konsekvenserna av en avveckling av livsmedelssubventionerna blir belysta, det är önskvärt att någon ytterligare neddragning av dessa subventioner inte sker.

Förslag i motsatt riktning läggs fram i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 2563 vari föreslås, som ett första steg i riktning mot att eliminera mervärdesskatten på livsmedel, en uppräknig av medelsbehovet under förevarande anslag med 3 miljarder kronor utöver regeringens förslag. Samtidigt hemställer motionärerna om en plan för upptrappning av livsmedelssubventionerna och differentiering av dessa, med inriktningen att mervärdesskatten på livsmedel i sin helhet skall återföras till konsumenterna fr. o. m. januari månad 1984.

Utskottet vill liksom tidigare, när livsmedelssubventionerna varit föremål för behandling i riksdagen, erinra om att det ankommer på regeringen att besluta om subventionernas utformning. Regeringens nu framlagda anslagsäskande är utformat bl. a. i enlighet med den plan för sänkningar av ifrågakarande subventioner, som tidigare presenterats utan att föranleda någon erinran från riksdagens sida. Tillräckliga skäl att nu påkalla någon ändring i riksdagens ställningstagande till frågan om livsmedelssubventionernas minskning synes inte föreligga. Utskottet har sålunda inte något att erinra mot den i propositionen gjorda medelsberäkningen beträffande kostnaderna för livsmedelssubventioneringen på olika produkter. Då utskottet inte heller i övrigt har något att invända mot propositionens beräkningar av de olika posterna under prisregleringsanslaget föreslår utskottet att anslaget för nästa budgetår förs upp med 3 308 milj. kr.

I överensstämmelse med vad här anförts avstyrker utskottet motionerna 1421 och 2563.

Utskottet framhöll förra året i samband med behandlingen av prisregleringen på jordbrukets område bl. a. att det otvivelaktigt var av stort värde om en redovisning av de rön och synpunkter som kommer fram vid *livsmedelsberedningens arbete* på lämpligt sätt delges riksdagen, antingen i anslutning till den årliga budgetpropositionen eller annorledes. Riksdagen

gen delade utskottets uppfattning (JoU 1980/81:36, rskr 1980/81:419).

I enlighet med riksdagens sålunda uttalade mening har till proposition 1981/82:209 fogats en promemoria om livsmedelsberedningens hittillsvarande verksamhet.

Utskottet anser att den lämnade redogörelsen ger värdefull information rörande aktuella frågor på kost- och näringsområdet och att den sålunda utgör ett viktigt komplement till riksdagens underlagsmaterial för bedömningen av hithörande spörsmål. Utskottet föreslår att riksdagen utan erinran lägger redogörelsen för livsmedelsberedningens verksamhet till handlingarna.

Propositionen har i de delar den ej berörts i det föregående inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Övriga frågor

Utskottet behandlar i detta avsnitt ytterligare några under allmänna motionstiden i år väckta motioner med anknytning till prispolitiken på jordbrukets område.

Enligt motion 438 (fp) bör det uppdras åt statens jordbruksnämnd att verka för en förbättring av insynen i jordbruksregleringen. Motionärerna åsyftar närmast vissa åtgärder för att ernå enhetligt uppställda och mer informativa *årsredovisningar från regleringsföreningarna*. Motionärerna hänvisar till ett förslag härom som riksdagens revisorer förde fram i sin granskningspromemoria nr 4/1979 om jordbruksprisregleringen och regleringsföreningarna. Enligt motionärernas mening skulle det vidare vara önskvärt att jordbruksnämnden fick i uppdrag att med hjälp av dessa årsredovisningar och annat material framställa en populärupplaga av en samlad årsredovisning för jordbruksregleringen.

Revisorernas synpunkter med anledning av granskningen av jordbruksprisregleringen m. m. presenterades för riksdagen i förslag 1979/80:17, som behandlades av utskottet i betänkande 1980/81:6. När det gäller regleringsföreningarnas årsredovisningar noterades i granskningspromemorian att en bättre bild av föreningarnas verksamhet skulle kunna fås om årsredovisningar i väsentlig mån ändrades i riktning mot större öppenhet. En mera öppen redovisning skulle kunna ge även andra intresserade än experterna på området insyn i regleringsverksamheten.

Vid granskningen hade det vidare visat sig att uppställningarna av årsredovisningarna skilde sig åt de olika föreningarna emellan. Sålunda var de i olika hög grad utförliga och illustrativa. De olika posterna i resultaträkningarna var vidare inte direkt jämförbara på grund av att man vid intäkts- och kostnadsredovisningen använt sig av olika grupperingar. Föreningarnas årsredovisningar borde därför göras mer enhetliga, och ett ökat arbete borde läggas ned på att få dem mera informativa.

Revisorernas förslag om en mera öppen och enhetlig utformning av

redovisningen av föreningarnas verksamhet bemöttes genomgående positivt av de i ärendet hörda remissinstanserna. Det framhölls i sammanhanget att man inom regleringsföreningarna redan påbörjat en översyn av årsredovisningarna i syfte att förbättra möjligheterna att ge en ekonomisk överblick av verksamheten. Möjligheterna att uppnå en alltigenom enhetlig redovisning av föreningarnas ekonomiska transaktioner begränsades dock, påpekades det, av att föreningarnas uppgifter delvis var olikartade. Revisorerna fann av olika skäl inte anledning att vid den förevarande granskningen lägga fram ett konkret förslag i ärendet utan noterade endast de fördelar som kunde vinnas genom ändrade redovisningsregler. Något krav på särskilda åtgärder i ämnet från riksdagens sida aktualiserades inte vid riksdagsbehandlingen.

Utskottet delar givetvis uppfattningen om värdet av att en så överskådlig och öppen redovisning som möjligt lämnas av verksamheten vid regleringsföreningarna. Som i det föregående anförts har åtgärder i angivet syfte också vidtagits. Mot bakgrund av vad i ärendet förevarit finner utskottet anledning anta att statens jordbruksnämnd och berörda regleringsföreningar har sin uppmärksamhet riktad på frågan och utan särskilt påpekande från riksdagens sida vidtar de åtgärder som kan finnas möjliga för att ytterligare förbättra informationen i samband med regleringsföreningarnas årsredovisningar.

Vad gäller frågan om en mera lättillgänglig redovisning av jordbruksprisregleringens innehåll vill utskottet erinra om att jordbruksnämnden enligt beslut av regeringen har till uppgift att utge Jordbruksekonomiska meddelanden. I denna ingår dels artiklar som bl. a. behandlar aktuella frågor inom jordbruksprisregleringen, dels vissa översikter och meddelanden samt dels en tabellbilaga med statistik över produktion, konsumtion etc. Jordbruksekonomiska meddelanden ges ut med tolv nummer per år. Vissa av numren utgör numera s. k. temanummer, där en viss fråga behandlas. Under senare år har publicerats artiklar bl. a. om jordbrukets inflationsskydd, lantbruksföretagens skulder och räntekostnader samt livsmedelssubventionernas effekter. Det kan nämnas att jordbruksnämnden i dagarna utkommit med ett temanummer som i populär form redogör för bl. a. gällande prisregleringssystem på jordbrukets och fiskets område.

Det anförda ger enligt utskottets mening vid handen att syftet med motion 438 i stor utsträckning redan får anses tillgodosett. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen finner utskottet inte erforderlig.

Förslag om avveckling av de s. k. djurfabrikerna och om integrering av deras produktion med det svenska jordbruket läggs fram i motion 316 (vpk). Djurhälso-, produkt-, kvalitets- och beredskapssynpunkter talar enligt motionen klart för att nya djurfabriker inte skall få byggas i Sverige. Befintliga anläggningar skall heller inte få utvidgas. Den formellt högre

produktionskostnad som kan uppstå vid en sådan omläggning kompenseras enligt motionärernas mening av mindre stödbehov till jordbruket i främst skogs- och mellanbygder och genom att landets beredskap förbättras till en lägre kostnad. Enligt motionen bör vidare ytterligare restriktioner sättas in mot användande av antibiotika i djurfoder.

Utskottet vill erinra om att motioner med liknande innebörd vid flera tillfällen tidigare behandlats av riksdagen bl. a. vid föregående riksmöte i samband med behandlingen av jordbruksprisregleringen (JoU 1980/81:36). I fråga om djurhälso- och miljöeffekter av *den storskaliga animalieproduktionen* har understrukits att utvecklingen lett till ett ökat medvetande om att en alltför högt driven rationalisering kunde få negativa bieffekter i olika hänseenden. Från statsmakternas sida har åtgärder vidtagits, bl. a. i form av skärpta bestämmelser rörande förprovning från miljö- och djurskyddssynpunkt av nybyggda djurstallar. Vidare har den etologiska forskningen erhållit ökade resurser över budgeten. I sammanhanget har påpekats att den allmänna utvecklingen mot en högt driven rationalisering till stor del skett i överensstämmelse med gällande jordbrukspolitiska riktlinjer och ansetts förenlig med både konsument- och producentintressen. Samtidigt har framhållits att detta självfallet inte får innebära att man okritiskt accepterar produktionsformer som är ägnade att inge starka betänkligheter från djurskyddssynpunkt, bl. a. genom att de framtvingar avvikelser från djurens normala biologiska beteende. Utskottet har förutsatt att en sådan utveckling kan motverkas genom en tillämpning av nu gällande författningar däri inbegripet lantbruksstyrelsens anvisningar för djurskyddstillsyn. Av betydelse i sammanhanget har också ansetts vara de av riksdagen godkända riktlinjerna för styrning av den storskaliga animalieproduktionen, innefattande bl. a. differentierade avgifter inom äggproduktionen och differentierade pristillägg inom fläskproduktionen. Utöver dessa uttalanden har motionerna i ämnet inte föranelett någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 316 yrkande 1.

Vad därefter beträffar användningen av antibiotika vid utfodring får utskottet erinra om — såsom bl. a. redovisades för riksdagen förra året vid behandlingen av motioner i ämnet (JoU 1980/81:36) — att antibiotikan i huvudsak utnyttjas dels som medel mot djursjukdomar m. m., dels som tillväxtbefrämjande ämne. I en av jordbruksnämnden genomförd utredning har den totala förbrukningen i landet av s. k. kemoterapeutika — till vilka bl. a. räknas nu berörda antibiotika — för år 1977/78 beräknats till 21 000 kg, varav ca 12 000 kg används till lågdosfoder. Fördelningen på olika djurslag har uppskattats till drygt 80 % för svin, 10 % för fjäderfä (liv- och slaktkyckling) och 6—8 % för kalv och lamm. Medlen får ej användas vid utfodring av värphöns.

Riskerna med antibiotikatillförseln anses främst bestå i att den leder till

utveckling och selektion av resistenta bakteriestammar hos de utfodrade djuren. Resistenta sjukdomsalstrande bakterier kan spridas från djuren till den yttre miljön. En recirkulation av sådana bakterier kan uppstå, i vilken även människan innefattas.

Utskottet framhöll förra året att utskottet i viss mån kunde instämma i motionärernas kritiska synpunkter på användningen av antibiotika i animalieproduktionen. Utskottet ansåg det dock böra framhållas att tillverkning och försäljning av fodermedel som innehåller s. k. specialämnen är noggrant reglerade i olika författningar. Enligt 7 § förordningen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. får sådana varor inte saluhållas eller försållas utan tillstånd av kontrollmyndigheten, dvs. statens jordbruksnämnd. Tillstånd får inte lämnas med mindre det tillstyrks av lantbruksstyrelsen, socialstyrelsen och statens livsmedelsverk (SFS 1971:1145). Samtliga nu nämnda myndigheter arbetade vidare kontinuerligt med frågor rörande antibiotikaanvändningen. Jordbruksnämnden hade sålunda genomfört en utredning avseende utnyttjande av specialämnen i foder, som väntades leda till skärpta krav rörande undersökningar genom tillverkarens försorg av specialämnens långtidseffekter. Inom livsmedelsverket arbetade man fortlöpande med bl. a. frågan om karenstider för olika produktionshöjande ämnen. Enligt ett förslag från socialstyrelsen borde s. k. högdosfoder omfattas av läkemedelsförordningen. Vidare var ett av lantbruksstyrelsen utarbetat förslag till fodervaruslag under remissbehandling. I det sammanhanget föreslogs skärpningar beträffande antibiotikahandlingen även i andra avseenden än som nyss nämnts.

Av det anförda framgick att frågan om utnyttjande av specialämnen i foder följdes med stor uppmärksamhet från berörda myndigheters sida. Dessa hade i olika sammanhang redovisat en restriktiv grundinställning till användningen av antibiotika, framför allt när det gäller tillförsel av sådana ämnen i tillväxtbefrämjande syfte. Man hade därvid bl. a. hänvisat till och uttryckt förståelse för de ökade kraven från konsumenterna att livsmedel bör vara fria från främmande ämnen. Enligt jordbruksnämnden var det viktigt att användning av produktionshöjande medel inte tilläts förrän fullt övertygande svenska försök visat att det var livsmedelshygieniskt invändningsfritt och produktionsekonomiskt välmotiverat. Utskottet, som delade denna uppfattning, underströk för sin del det angelägna i att fortsätta ansträngningar gjordes för att närmare belysa effekterna av antibiotikaanvändningen inom animalieproduktionen och för att komma till rätta med dess negativa verkningar. Då den verksamhet inom berörda myndigheter som redovisats syntes ägnad att i stor utsträckning kunna tillgodose syftet med berörda motioner, lämnade riksdagen desamma utan ytterligare åtgärd.

Enligt vad utskottet funnit ägnas hithörande frågor fortsatt uppmärksamhet från berörda myndigheters sida. Förslaget till ny fodervaruslag,

avsedd att ersätta nu gällande fodermedelslag, är efter remissbehandling föremål för prövning i jordbruksdepartementet.

Mot angiven bakgrund finner utskottet motion 316 inte heller i denna del (yrkande 2) påkalla någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Krav på en *översyn av jordbrukspolitiken* har rests i några motioner, väckta under allmänna motionstiden i år. I motion 1428 (s) pekas på flera omständigheter som lett till att tiden blivit mogen för en sådan översyn. Den alltmera tyngande skuldbördan med starkt ökande räntekostnader har skapat problem, särskilt för de nyetablerade jordbrukarna. Prishöjningar i kombination med minskade livsmedelssubventioner har lett till en minskad konsumtion med åtföljande svårigheter för åtskilliga livsmedelsföretag. Enligt motionärerna har kostnadsutvecklingen inom jordbruket bl. a. lett till att intresset för investeringar minskat.

Enligt den socialdemokratiska gruppmotionen 1915 blir det alltmera angeläget att sätta in jordbrukspolitiken i ett vidare livsmedelspolitiskt perspektiv. Det är bl. a. av stor vikt att förädlingsdelen och distributionen av livsmedel prövas i samband med jordbrukspolitiken. Möjligheterna att utveckla en självständig livsmedelsteknologi är en annan frågeställning som bör belysas. En översyn av jordbrukspolitiken bör också omfatta konsumentinflytandets utveckling. Enligt motionen bör en parlamentarisk kommitté tillsättas för att fullgöra utredningsuppdraget. Även i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 317 yrkas på en utredning om vår livsmedelsförsörjning som inte bör begränsas till jordbruket utan utsträckas till att avse en samlad svensk livsmedelspolitik.

Utskottet vill erinra om att utgångspunkten för den jordbrukspolitik som fastställdes av riksdagen år 1977 är att landets naturliga resurser för jordbruksproduktion skall utnyttjas och att familjelantbruket skall vara den dominerande företagsformen. Enligt riktlinjerna skall ett huvudsyfte med jordbrukspolitiken vara att tillförsäkra dem som är sysselsatta inom jordbruket i alla delar av landet en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som jämförbara grupper uppnår. Vidare skall jordbrukspolitiken ha till mål att tillgodose konsumenternas berättigade krav på säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. De statliga insatserna för jordbrukets rationalisering skall därför främja en fortsatt rationalisering av jordbruket genom uppbyggandet och vidmakthållandet av rationella familjeföretag. De ekologiska och miljömässiga aspekterna på jordbruket skall därvid särskilt beaktas. Jordbrukspolitiken skall vidare ges en sådan inriktning att jordbruket och därtill knutna verksamheter kan medverka i en aktiv regionalpolitik.

Produktionsmålet i 1977 års beslut har utformats som delmål avseende åkerarealen, mjölkproduktionen och driftsinriktningen i övrigt. Beträffande åkerarealen skall gälla att den brukningsvärda åkerjorden skall utnyttjas för jordbruksproduktion. Den fredstida mjölkproduktionen skall upp-

rätthållas vid en nivå som ungefär motsvarar konsumtionsbehovet av mjölk och mjölkprodukter. För övriga animalieprodukter skall eftersträvas att balans i stort sett uppnås mellan produktion och avsättningsutrymme inom landet. Det överskott som uppkommer till följd av målsättningen i fråga om åkerarealen skall i första hand utgöras av spannmål.

Utskottet kan för sin del inte finna att det finns skäl att nu ompröva de jordbrukspolitiska målen. De principer som angavs i 1977 års jordbrukspolitiska beslut bör sålunda ligga fast. Däremot är medlen att nå de angivna målen inte fastlagda. De sålunda både kan och bör omprövas fortlöpande. Detta är också vad som skett bl. a. inom ramen för den översyn av vissa frågor rörande jordbruksprisregleringen som gjorts inför årets prisöverläggningar och som även skett i samband med dessa överläggningar.

Det bör i sammanhanget även framhållas att en rad utredningar under senare år tillsatts för att utreda olika delproblem inom jordbrukspolitikens ram. F. n. prövas inom regeringskansliet förslag framlagda av utredningen om jordbrukets kapitalförsörjning och av sockernäringskommittén. En särskild kommitté utreder vissa frågor rörande kapitalförändringarnas inverkan på lantbrukarnas inkomstförhållanden. Frågan om förbättrad fastighetsstruktur inom jordbruket och skogsbruket utreds inom en annan kommitté. En särskild utredning om det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige väntas inom kort lägga fram sitt betänkande. Förslag kan också snart väntas från den utredning som haft att utreda användningen av kemiska medel i jordbruket och skogsbruket. Vidare kommer en särskild kommitté att utreda livsmedelsförsörjningens sårbarhet från olika synpunkter.

Med anledning av vad nu anförts finner utskottet inte skäl påfordra någon sådan övergripande översyn av jordbrukspolitiken som efterlyses i motionerna 317, 1428 och 1915. Ifrågavarande motioner avstyrks därför.

I motion 1918 begärs en skyndsam *översyn av den geografiska spridningen av den svenska livsmedelsproduktionen*. Förslag om åtgärder för att motverka den enligt motionen pågående centraliseringen av livsmedelsproduktionen begärs också.

Enligt utskottets mening kan förväntas att den aviserade utredningen om livsmedelsförsörjningens sårbarhet kommer att ge värdefull information rörande bl. a. sådana frågor som berörs i motion 1918. Någon särskild utredning i ämnet finner utskottet därför inte påkallad. Även nyssnämnda motion bör därför kunna lämnas utan ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen

- (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
2. att riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.,
 3. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1984,
 4. *beträffande åtgärder för produktionsanpassning*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1981/82:364 yrkande 2, 1981/82:1911 och 1981/82:2562 yrkandena 1 och 2,
 5. *beträffande avgift på handelsgödselmedel m. m.*
 - a) att riksdagen avslår motionerna 1981/82:1105 och 1981/82:2109,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1981/82:2562 yrkande 3 utan ytterligare åtgärd,
 6. *beträffande utredning om nyetablerade jordbrukares finansieringssituation*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82:1912,
 7. att riksdagen godkänner vad som i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel som inflyter under regleringsåret 1982/83 eller har influtit under tidigare regleringsår,
 8. *beträffande export av högförädlade livsmedel m. m.*
att riksdagen lämnar motionerna 1981/82:365, 1981/82:1135 yrkande 4 och 1981/82:2073 yrkande 1 utan ytterligare åtgärd,
 9. *beträffande utbyteshandel*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2073 yrkande 2,
 10. *beträffande exportbidrag för animalieproduktionen*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:2558 utan ytterligare åtgärd,
 11. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1983,
 12. *beträffande utökning av den inhemska sockerbetsarealen m. m.*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:198 utan ytterligare åtgärd,
 13. att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,
 14. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst 250 000 000 kr. i

- riksgäldskontoret,
15. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö för budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
 16. att riksdagen medger att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen för budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst 120 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
 17. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst 40 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
 18. att riksdagen utan erinran lägger den inom beredningens för livsmedels- och näringsfrågor sekretariat upprättade promemorian om beredningens verksamhet till handlingarna,
 19. beträffande *plan för upptrappning av livsmedelssubventionerna m. m.*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2563 yrkande 2,
 20. att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motion 1981/82:1421 och motion 1981/82:2563 yrkande 1 till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 3 308 000 000 kr.,
 21. att riksdagen till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1982/83 utöver redan anvisat förslagsanslag anvisar ytterligare 20 000 000 kr.,
 22. beträffande *statens jordbruksnämnds informationsverksamhet*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:438 utan ytterligare åtgärd,
 23. beträffande *stordrift inom animalieproduktionen*
 - a) att riksdagen lämnar motion 1981/82:316 yrkande 1 utan ytterligare åtgärd,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1981/82:316 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd,
 24. beträffande *ny jordbruksutredning*
att riksdagen avslår motionerna 1981/82:317, 1981/82:1428 och 1981/82:1915,
 25. beträffande *översyn av den geografiska spridningen av den svenska livsmedelsproduktionen*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:1918 utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 27 maj 1982

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Åke Wictorsson (s), Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Martin Segerstedt (s), Esse Petersson (fp), Jens Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Ingvar Eriksson (m) och Margareta Winberg (s).

Reservationer

1. Översyn av jordbrukspolitiken (mom. 4, 6, 8, 22, 23 a, 24 och 25)

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Martin Segerstedt och Margareta Winberg (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Prisnivån på de svenska jordbruksprodukterna fastställs efter överläggningar mellan företrädare för producenter och konsumenter. Under de senaste åren har dock mittpriset ofta överskridits för vissa animalieprodukter. Det pris- och regleringssystem som byggts upp har inte kunnat förhindra uppkomsten av betydande överskott på vissa jordbruksprodukter. Dessa överskott tenderar att öka. De måste avsättas på världsmarknaden till priser som inte oväsentligt understiger vad som behövs för att ge producenterna täckning för deras kostnader och nödvändiga arbetsersättningar. Kostnaderna för att avsätta dessa överskott påverkar därför i ett längre perspektiv livsmedelsprisernas utveckling även i vårt land.

I ett läge med en besvärande utveckling av överskottsproduktionen kan det från såväl konsument- som producentsynpunkt bli nödvändigt att pröva någon form av etableringskontroll för att med dess hjälp åstadkomma en planerad hushållning inom jordbruket för att därmed bättre uppnå de mål som ställs upp för jordbrukspolitiken. Syftet måste vara att uppnå en rationell jordbruksproduktion och så låga livsmedelspriser som möjligt under hänsynstagande till de allmänna mål för politiken som riksdagen anvisar. Därför anser utskottet det lämpligt att frågan om etableringskontroll som ett led i förutsättningarna för att förverkliga jordbrukspolitikens mål och effekterna av en sådan kontroll från såväl konsumenternas som producenternas synpunkter förutsättningslöst prövas när en ny jordbrukspolitisk utredning kommer till stånd. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 364 yrkande 2 och motion 1911 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vad härefter gäller de i motion 2562 framförda yrkandena om utveckling av gällande system för styrning av animalieproduktionens utbyggnad vill utskottet i anslutning till föreliggande motionsyrkanden, såvitt avser fläskproduktionen, framhålla att det ankommer på jordbruksnämnden att med utgångspunkt i av riksdagen förordade riktlinjer efter överläggningar med nämndens konsumentdelegation följa utvecklingen på animalieområdet och vidta de åtgärder som erfordras för att fortlöpande anpassa pristillägg och avgifter inom rådande system för styrning av fläsk- resp. äggproduktionens utbyggnad till marknadsläget.

Utskottet finner mot denna bakgrund inte anledning att påfordra någon riksdagens ytterligare åtgärd med anledning av motion 2562 i nu förevarande avseende.

Inte heller finner utskottet tillräckliga skäl att nu föreslå en utvidgning av systemet för styrning av animalieproduktionens utbyggnad till att också gälla mjölkproduktionen. Utskottet vill hänvisa till att föreliggande regeringsförslag, som nyss redovisats, innefattar dels den förordade begränsningen av leveranstillägget för mjölk, dels andra åtgärder i syfte att minska stimulansen av mjölkproduktionen. Motion 2562 avstyrks således även i denna del.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Även om" och på s. 18 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Även om vidtagna och föreslagna åtgärder i syfte att underlätta framför allt de nyetablerade jordbrukarnas situation ger vid handen att syftet med motion 1912 delvis har tillgodosetts, anser utskottet att det finns skäl för regeringen att ytterligare överväga dessa frågor. Det bör framhållas att utredningen om jordbrukets kapitalförsörjning haft sin tyngdpunkt i de rent kreditpolitiska övervägandena och inte haft anledning att pröva de i motionen aktualiserade frågorna som i första hand är av jordbrukspolitisk karaktär. Utskottet finner därför anledning för riksdagen att uttala att de frågor som aktualiserats i motionen lämpligen bör prövas i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning.

Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet som" och på s. 20 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet som delar jordbruksministerns sålunda deklarerade uppfattning, finner dock att de frågor som tas upp i nu behandlade motioner är av den arten att de bör prövas i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning.

Med hänsyn till vad i ärendet redovisats finner utskottet att riksdagen i anledning av motionerna 365, 1135 yrkande 4 och 2073 yrkande 1 bör ge regeringen denna sin mening till känna.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "inte erforderlig" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar — — — (lika med utskottet) — — — också vidtagits. Enligt utskottets mening bör dock informationen om prisregleringsverksamheten på jordbrukets område kunna ytterligare förbättras, bl. a. i samband med regleringsföreningarnas årsredovisningar. Ifrågavarande spörsmål hör till dem som bl. a. bör prövas i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vad gäller — — — (lika med utskottet) — — — fiskets områden.

Det senast anförda ger enligt utskottets mening vid handen att syftet med motion 438 i nämnda avseende får anses tillgodosett. Någon åtgärd med anledning av motionen utöver vad tidigare förordats finner utskottet sålunda inte erforderlig.

dels den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Under hänvisning" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet uttalar sig i det följande för tillsättandet av en ny jordbrukspolitisk utredning. Med anledning av det i motion 316 yrkande 1 ånyo framförda kravet på restriktioner när det gäller den storskaliga animalieproduktionen vill utskottet framhålla att ifrågavarande spörsmål bör prövas i samband med sagda utredning.

Vad utskottet här anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet vill" och på s. 29 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del framhålla att mycket har förändrats sedan riksdagen år 1977 fattade beslut om riktlinjerna för den svenska jordbrukspolitiken. Den ekonomiska politik som de borgerliga regeringarna fört har lett fram till ett rekordstort budgetunderskott, bristande balans i utlandsaffärerna, prisstegringar som saknar motstycke och en rekordhög räntenivå.

Konsumenterna har drabbats av kännbara prishöjningar på livsmedel som en följd av att den bristande balansen i samhällsekonomin lett till en kraftig kostnadsutveckling inom jordbruket. Till detta kommer att regeringen genomdrivit en kraftig minskning av livsmedelssubventionerna. Från år 1977 och fram till nu har priserna på baslivsmedlen höjts med över 70 %. Som en följd av detta kan man skönja en minskad konsumtion. Det leder i sin tur till att jordbruket inte kan avsätta de produkter man tar fram inom landet utan måste öka den förlustbringande exporten.

Inflationen och det höga ränteläget har också vållat svåra ekonomiska problem inom jordbruket och då inte minst för de unga nyetablerade jordbrukarna. Det leder i sin tur till att intresset för investeringar inom jordbruket minskar, vilket kunnat förmärkas inte minst under innevaran-

de budgetår. På sikt medför det att den effektivitet som utmärkt svenskt jordbruk och varit en viktig förutsättning för att uppnå de uppställda målen på jordbrukspolitikens område riskerar att gå förlorad. Jordbrukets kapitalförsörjning är vidare ett stort problem i nuläget.

Jordbrukspolitikerna är inriktad på att ge producenterna ett starkt pris-skydd. Det förutsätter att konsumenterna kan lita på att de får så bra och billiga livsmedel som möjligt. Det förutsätter också att jordbrukarna kan utveckla och driva sin näring så att de får möjlighet att uppfylla konsumenternas krav och önskemål. Främst på grund av den ekonomiska politik som de borgerliga regeringarna genomdrivit har de svårigheter som ovan redovisats uppkommit. Det gör att den jordbrukspolitik som beslöts år 1977 inte längre fungerar på det sätt riksdagen förutsatte när beslutet fattades. Enligt utskottets mening är detta ett starkt motiv för att en översyn av jordbrukspolitikerna snarast kommer till stånd. Utskottet vill i sammanhang härmed fastslå att huvudmålet för jordbrukspolitikerna måste vara att trygga vår livsmedelsförsörjning. Detta bör ske i en långsiktig och planerad hushållning med de naturresurser som utnyttjas i jordbruket och under starkt hänsynstagande till miljön. Det bör vidare ske i en rationellt bedrivna produktion som ger konsumenterna livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och dem som arbetar i jordbruket likvärdig standard med jämförbara grupper.

Familj jordbruket kommer i fortsättningen som tidigare att vara den dominerande företagsformen. Utskottet vill understryka den roll jordbruket spelar för att skapa arbetstillfällen i byder där annan sysselsättning ofta är svår att uppnå.

En fortsatt välskött svensk jordbruksnäring bör eftersträvas där arbetsinsatsen uppmuntras och lönas, och inte möjligheten att göra spekulationsvinster. Brukningsrätten bör tryggas för dem som är mest lämpade att driva jordbruk. Jordbrukspolitikerna måste kunna mötas med förtroende, både av konsumenterna och jordbrukarna.

Detta är grundläggande värderingar som bör ligga till grund också för en översyn av nu gällande jordbrukspolitik. Vid en sådan översyn bör också förutsättningarna för en mera solidarisk inkomstpolitik inom jordbruksnäringen undersökas. Vidare bör jordbrukets förutsättningar att vara självförsörjande med viktiga produktionsmedel bättre belysas. Detta kan leda till en förändring av nu gällande brukningsformer och brukningsmetoder. De begränsningar i användningen av kemiska medel som kan bli en följd av de förslag utredningen om kemiska medel i jordbruket väntas framlägga måste bl. a. beaktas.

Kapitalfrågorna inom jordbruksnäringen är en annan fråga som kräver en lösning. Jordbrukets regionalpolitiska betydelse bör också belysas.

Konsumenternas förtroende för jordbrukspolitikerna är i hög grad beroende av hur informationen och insynen i den komplicerade materia som jordbruksregleringen utgör fungerar. Därför måste konsumenternas möj-

ligheter att göra sin intressen gällande irgå som en viktig del av en ny översyn av jordbrukspolitiken.

Det blir alltmer angeläget att sätta in jordbrukspolitiken i ett vidare sammanhang i ett livsmedelspolitiskt perspektiv. I vårt land råder sedan länge en bred politisk enighet om att vi skall ha en hög grad av självförsörjning för att kunna garantera mat åt människorna i händelse av avspärrning. Förädlingen och distributionen av råvara till färdiga livsmedel är ett viktigt led i denna självförsörjning. Det är därför av stor vikt att förädlingsdelen och distributionen av livsmedel prövas i samband med jordbrukspolitiken. Det finns tendenser till ett ökat inslag av internationellt beroende inom livsmedelsproduktionen. Möjligheterna att utveckla en självständig livsmedelsteknologi är en annan frågeställning som bör belysas.

I detta betänkande har utskottet behandlat ett antal motionsyrkanden som enligt utskottets mening pekar på ytterligare ett antal frågor som bör prövas i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning.

Utskottet vill i sammanhanget fästa uppmärksamheten på att en rad utredningar under senare år tillsatts för att utreda olika delproblem inom jordbrukspolitikens ram. Redan tillkomsten av dessa utredningar utgör i sig ett tecken på att den förda jordbrukspolitiken i åtskilliga hänseenden inte lett till avsett resultat.

Vad som krävs är emellertid en mera övergripande översyn av jordbrukspolitiken. I det föregående har redovisats några av de skäl som talar för en sådan översyn och en breddning av densamma till en livsmedelspolitik. Starka skäl talar för att detta utredningsarbete omgående bör komma i gång. I den mån detta visar att vissa problem bör behandlas med förtur bör detta kunna ske.

Utskottet hemställer därför att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en översyn bör göras i enlighet med vad som förordats i motionerna 1428 och 1915 och att en särskild parlamentarisk kommitté bör tillsättas för att fullgöra utredningsuppdraget. Vid bifall härtill tillgodoses även syftet med motion 317.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att de i motionen väckta frågorna görs till föremål för närmare överväganden, inte enbart ur sårbarhetssynpunkt utan jämväl av regionalpolitiska skäl. Detta bör lämpligen ske inom ramen för den nya jordbrukspolitiska utredning som utskottet i det föregående förordat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4, 6, 8, 22, 23 a), 24 och 25 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande åtgärder för produktionsanpassning*

a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad

- utskottet med anledning av motionerna 1981/82:364 yrkande 2 och 1981/82:1911 anfört om prövning i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning,
- b) att riksdagen avslår motionen 1981/82:2562 yrkandena 1 och 2,
6. beträffande *utredning om nyetablerade jordbrukares finansieringssituation*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1981/82:1912 anfört om prövning i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning,
8. beträffande *export av högförädlade livsmedel m. m.*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1981/82:365, 1981/82:1135 yrkande 4 och 1981/82:2073 yrkande 1 anfört om prövning i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning,
22. beträffande *statens jordbruksnämnds informationsverksamhet*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1981/82:438 anfört om prövning i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning,
23. beträffande *stordrift inom animalieproduktionen*
a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1981/82:316 yrkande 1 anfört om prövning i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning,
24. beträffande *en ny jordbrukspolitisk utredning*
att riksdagen med bifall till motionerna 1981/82:1428 och 1981/82:1915 samt med anledning av motion 1981/82:317 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av jordbrukspolitiken,
25. beträffande *översyn av den geografiska spridningen av den svenska livsmedelsproduktionen*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1981/82:1918 anfört om prövning i samband med en ny jordbrukspolitisk utredning.

2. Avgift på handelsgödselmedel m. m. (mom. 5 a)

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Martin Segerstedt och Margareta Winberg (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet biträder" och på s. 15 slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att den år 1979 tillsatta utredningen om användning av kemiska medel i jord- och skogsbruket (Jo 1979:09) bl.a. har till uppgift att studera konsekvenserna i olika avseenden av en minskad användning av kemiska preparat i jord- och skogsbruket m. m. Kommitténs uppdrag omfattar användning av såväl bekämpningsmedel som handelsgödselmedel. Med hänsyn till de betydande miljöproblem som den stora användningen av handelsgödselmedel inom jordbruket ger upphov till anser utskottet det dock viktigt att åtgärder redan nu vidtas för att minska handelsgödselanvändningen. Utskottet delar härvidlag den uppfattning som redovisas i motionerna 1105 och 2109.

Det i propositionen förordade avgiftssystemet syftar främst till att åstadkomma en bättre balans mellan utbud och efterfrågan i jordbruksproduktionen men har givetvis intresse även från miljösynpunkt. Som anförs i motion 2109 föreslog den kommitté som hösten 1981 gjorde en översyn av vissa frågor rörande jordbruksprisregleringen att en avgift om 10 % borde läggas på handelsgödselmedlen. Utskottet finner en handelsgödselavgift på 7 % för låg för att tjäna de syften som eftersträvas i motionerna. Enligt utskottets mening bör därför, utöver vad som förordats i propositionen, en särskild avgift om 5 % tas ut vid inhemsk tillverkning och vid import av handelsgödselmedel. Dessa avgiftsmedel bör direkt tillfalla statskassan. Förslag om en avgift i enlighet med vad här förordats bör snarast möjligt utarbetas.

Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 1105 och 2109 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 5 a) bort ha följande lydelse:

5. *beträffande avgift på handelsgödselmedel m. m.*

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1981/82:1105 och 1981/82:2109 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Avgift på handelsgödselmedel m. m. (mom. 5 b)

Arne Andersson i Ljung, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "inte erforderlig" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att det givetvis är önskvärt att systemet med återbäring av avgiftsmedel, till de näringar som ligger utanför jordbruksprisregleringen, utformas på ett sätt som gör systemet enkelt att administrera. Således delar utskottet jordbruksministerns uppfattning att handelsgödselavgifter som erlagts för förbrukning inom trädgårdsnäringen kollektivt återförs till näringen. Beträffande skogsbrukets förbrukning delar utskottet de i motionen 2562 i denna del framförda synpunkterna.

Såsom motionärerna anfört är förutsättningarna för individuell återbetalning till förbrukarna möjlig att göra utan alltför betungande administration. Principen om individuell återbäring bör således vad det gäller skogsbruket fastställas. Av administrativa skäl torde ändå beslut fattas om en undre gräns under vilken återbetalning icke skall ske. Enligt utskottets mening torde en sådan undre beloppsgräns vid 300 kr. från olika utgångspunkter kunna accepteras. De avgiftsmedel som i anledning av den undre beloppsgränsen inte utbetalas bör bilda en fond som kollektivt används för skogsnäringen på sätt som anförts i propositionen. Förbrukare av handelsgödsel inom skogsbruket skall för erhållande av återbetalning av avgiftsmedel ansöka härom. Det bör emellertid, som framgår av det föregående, ankomma på regeringen att efter förslag av jordbruksnämnden i samråd med lantbruksstyrelsen närmare bestämma hur återbetalningen bör ske.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 2562 yrkande 3 anfört.

dels utskottets hemställan under 5 b) bort ha följande lydelse:

5. beträffande *avgift på handelsgödsel m. m.*

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82:2562 yrkande 3,

4. Anslagsfrågor m. m. (mom. 20)

Arne Andersson i Ljung, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "och 2563" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är budgetläget nu så allvarligt att en ytterligare reduktion av livsmedelssubventionerna är nödvändig. Detta förhållande illustrerar vilka orimliga konsekvenser som ett subventionssystem i olika avseenden kan leda till. Således kan man inte förutsätta att val av tillfälle för ändring av subventionernas storlek är ett fritt val utan en tvingande nödvändighet vid ett icke önskvärt tillfälle. Av bl. a. detta skäl bör livsmedelssubventionerna på sikt avvecklas.

Önskvärt vore att avvecklingen kunde ske då landets ekonomiska tillväxt är stark och då jordbruksnäringen har en sund ekonomisk utveckling baserad på en god produktionsbalans. Sådana förutsättningar föreligger tyvärr inte för närvarande. Enligt utskottets mening är emellertid en ytterligare minskning av livsmedelssubventionerna med 375 milj. kr öfter vad som tidigare beslutats ofrånkomlig som ett led i nödvändiga besparingar i det offentliga utgiftsprogrammet för kommande budgetår. Utskottet delar härvidlag den åsikt som kommer till uttryck i motion 1421. I likhet med motionärerna anser utskottet att någon nedskärning av ifrågavarande

subventioner härutöver inte bör ske, förrän konsekvenserna av en utveckling av livsmedelssubventionerna blir närmare belysta. Förutsättningar för detta är att nödvändiga besparingar kan ske inom andra samhällssektorer och att den ekonomiska utvecklingen förbättras. Utöver vad här anförts har utskottet inte något att erinra mot de i propositionen gjorda beräkningarna rörande prisregleringsanslaget.

Utskottet tillstyrker således förslaget i motion 1421 att anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för nästa budgetår tas upp med 2 933 milj. kr. Motion 2563 avstyrks i överensstämmelse härmed.

dels utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1981/82:1421 samt med avslag på motion 1981/82:2563 yrkande I till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 2 933 000 000 kr.,

Särskilda yttranden

1. Exportbidrag för animalieproduktionen (mom. 10)

Börje Stensson och Esse Petersson (båda fp) anför:

Problemen med överskottsproduktion på animalieområdet har blivit svårare. Detta innebär bl. a. att det blivit ännu mer angeläget än tidigare att begränsa förlusterna i de fall där det inte kan undvikas att export måste subventioneras.

I motionen 2558 har påpekats att exportbidragens tekniska utformning kan påverka de livsmedelsexporterande företagens val mellan olika exportmarknader.

Såsom framgår av motionen bör exportbidragen vara så utformade att det är intressant för de exporterande företagen — oavsett storlek och ställning på den svenska marknaden — att försöka placera sin export i de länder där de bästa priserna kan erhållas. Därigenom minskar också belastningen på jordbruksregleringen, vilket ligger i linje med den grundsyn, när det gäller ökad livsmedellexport, som också finns redovisad i motionerna 365 (m), 1131 (s) och 2073 (m).

Såsom utskottet framhållit, ankommer det på statens jordbruksnämnd att ta de initiativ som kan vara erforderliga, när det gäller åtgärder som kan effektivisera exportbidragsverksamheten.

2. Livsmedelssubventionerna (mom. 19 och 20)

Svante Lundkvist, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Martin Segerstedt och Margareta Winberg (alla s) anför:

Vi delar inte utskottsmajoritetens mening att inte tillräckliga skäl i och för sig skulle föreligga för högre subventioner på livsmedlen än vad nu kommer att bli fallet. Den försämring av levnadsstandarden som hårdast drabbar barnfamiljer, pensionärer och låginkomsttagare skulle kunna vara ett sådant skäl. Då regeringen med sin ekonomiska politik skapat en statsfinansiell situation som tyvärr inte medger ökade belastningar på budgeten för livsmedelssubventioner, kommer vi att med åtgärder i andra sammanhang söka uppnå en rättvisare fördelning av den ekonomiska krisens bördor.

3. Statens jordbruksnämnds informationsverksamhet (mom. 22)

Börje Stensson och Esse Petersson (båda fp) anför:

Vad gäller frågan om en mera lättillgänglig redovisning av jordbruksprisregleringens innehåll bör först nämnas att jordbruksnämnden enligt beslut av regeringen har till uppgift att utge Jordbruksekonomiska meddelanden. I denna ingår dels artiklar som bl. a. behandlar aktuella frågor inom jordbruksprisregleringen, dels vissa översikter och meddelanden samt dels en tabellbilaga med statistik över produktion, konsumtion etc.

Jordbruksregleringen har mycket stor betydelse för såväl den offentliga sektorns ekonomi som för den ekonomiska politiken i vidare bemärkelse. Samtidigt är jordbruksregleringen en av de mer komplicerade delarna av den offentliga verksamheten.

Detta är bakgrunden till utskottets i det föregående redovisade uppfattning om värdet av en överskådlig och öppen redovisning av verksamheten inom regleringsföreningarna. Som framhållits i motion 438 finns det emellertid behov av en mer lättillgänglig information om jordbruksregleringens verkningar.

I motionen har efterlysts en samlad årsredovisning för jordbruksregleringen som är så utformad att läsaren snabbt kan skaffa sig en uppfattning om hur jordbruksregleringen under året har påverkat de jordbrukspolitiska målsättningarna, inflationen, den offentliga sektorns ekonomi osv.

Inte minst mot bakgrund av den intensifierade debatten om de jordbrukspolitiska frågorna vill utskottet instämma i motionärernas önskemål, som sträcker sig längre än den information som nu förmedlas genom t. ex. Jordbruksekonomiska meddelanden. Det är önskvärt att statens jordbruksnämnd prövar olika möjligheter att tillgodose de synpunkter när det gäller förbättrad information som förts fram i motion 438. I avvaktan på resultatet av de åtgärder som under senare tid vidtagits har vi ansett oss inte nu böra påyrka något särskilt uttalande i ämnet från riksdagens sida.

Skatteutskottets yttrande

1981/82:9 y

beträffande motioner om avgift på bl. a. handelsgödselmedel

Till jordbruksutskottet

I yttrande (JoU 1981/82:1 y) den 9 mars 1982 till skatteutskottet över motionerna 1981/82:1105 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) och 1981/82:2109 av Svante Lundkvist m. fl. (s) om införande av en avgift på främst handelsgödselmedel har jordbruksutskottet förordat att riksdagen i avvaktan på resultatet av då pågående prisöverläggningar rörande jordbruksproduktionerna inte borde göra något bindande uttalande i den i motionerna aktualiserade frågan. Skatteutskottet beslutade med anledning härav att uppskjuta behandlingen av motionerna. Sedan regeringen nu i proposition 1981/82:209 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. lagt fram förslag om prisreglering för tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1984 och därvid på grundval av förhandlingsresultatet föreslagit att handelsgödselmedel skall beläggas med en avgift på 7 %, finner skatteutskottet att motionsyrkandena till väsentlig del blir tillgodosedda vid bifall till propositionen i denna del. Utskottet överlämnar därför motionerna till jordbruksutskottet för vidare behandling och avstyrker bifall till motionerna till den del de inte tillgodosetts genom förslaget i propositionen.

Stockholm den 6 maj 1982

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Valter Kristenson (s), Wilhelm Gustafsson (fp), Rune Carlstein (s), Olle Westberg i Hofors (s), Tage Sundkvist (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c), Olle Grahn (fp), Egon Jacobsson (s), Bo Södersten (s) och Arne Svensson (m).

